

STM 1997:1

**Tvärvetenskap - nya perspektiv i
musikforskningen?**

Av Catharina Dyrssen

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

Tvärvetenskap – nya perspektiv i musikforskningen?

Catharina Dyrssen

”Att förflytta sig från en kategorivärld till en annan är att delta i en revolution”, skriver Gunnar Olsson i *Ögat och pekfingeret*¹. Och han fortsätter:

”För mig har det nämligen framstått som allt klarare att förståelse inte uppstår då jag korsar en gräns utan då jag förblir *mitt* i den. Varje erfarenhet ligger i periferin, ty i centrum är allt så naturligt att det glider oförmärkt förbi. Att befinna sig i gränsen är följaktligen att dingla i klyftan mellan kategorier, att vägra fastna i det sociala skydds-nätet.” [...] ”Allt tyder på att ny mening skapas genom brott med det hittills förgivet-tagna; tautologiernas bindeväv rivs sönder”².

Gunnar Olsson målar upp en bild av den gränsöverskridande utforskaren som en smått heroisk outsider. Det kan tyckas romantiskt, men hans argumentering är stark: för att finna ny mening, måste vi våga överskrida gränser – konceptuella, institutionella, ämnesmässiga gränser etc. På samma sätt som bland andra Varèse, Stockhausen, Cage på olika sätt sökte något bortom de givna innebörderna av begreppet musik, har vi all anledning att fundera över området musikvetenskap och tillföra ämnet nya kunskapsområden och perspektiv.

Det här sker också kontinuerligt. Så fort vi förflyttar oss bortom autonom musikanalys eller beskrivningar av en given musikhistorisk kanon, vidgar vi det musikvetenskapliga fältet genom att använda oss av andra discipliner som hjälpvetenskaper i forskningen – hermeneutik, sociologi, etnologi, antropologi, kulturteori, filosofi, feministisk teori, dekonstruktion etc. – allt för att skapa nya modeller för förståelse av de musikaliska sammanhangen. Inom nyare fält som forskning kring kvinnor och musik, ungdomskultur, media eller multikulturella förhållanden har det ofta varit både naturligt och nödvändigt med tvärvetenskapliga ansatser. Gradvis flyttas musikvetenskapens revirgräns.

Att de musikvetenskapliga metoderna har vidgats beror förstås på att musiklivet har förändrats. Men verkligheten tenderar alltid att vara minst en hästlängd före sina efterföljande forskare. Idag domineras visserligen musiken av fonogram men samtidigt sker en allt snabbare integration med andra konstarter. Vilken rockkonsert klarar sig

1. Olsson, G. 1988:235.

2. Ibid. s 236f.

utan scenografi och ljus? Vilken låtlansering kan avstå från en medföljande video? Och tänk på alla teaterpjäser som integrerar musiken i den sceniska helheten, all musikteater och all danskonst som skapas i de mest skiftande former, ofta i kombination med skulptur eller konstinstallationer, för att inte tala om all film- och tv-produktion som på olika sätt förenar bild och ljud. Till detta kommer hela den konkreta ljudvärld som storstadsmänniskorna har att brottas med och som inte sällan reflekteras i konstnärliga produkter.

Om John Cage rattade tolv radioapparater och öppnade öronen för omgivningens akustiska gåvor, lever vi idag i en verklighet som har betydligt fler överlagringar och konstnärliga fusioner, vars komplexitet tvingar fram nya musikbegrepp och nya analysmetoder. Samhällsvetenskapernas metodologiska vidgning av musikvetenskapen under de senaste trettio åren kommer även fortsatt att tjäna som ett av flera relevanta paradigmer. Men därtill menar jag, att vi nu står inför behov av nya metoder för analys av tvärkonstnärliga estetiska koder, som inbegriper dimensioner av ljud, musik, bild, dans, film, text, rum, arkitektur, stadsbyggnad etc. i tillämpliga proportioner. De nya metoderna, precis som traditionell musikanalys, utgör förstås inget självändamål utan kan användas tillsammans med exempelvis kulturanalys, etnologiska metoder, estetiska och filosofiska diskussioner eller andra teoretiska ramar.

Begreppet tvärvetenskap

I antologin *Interdisciplinaritet* skiljer Heinz Heckhausen och Jürgen Kocka på *ämne/fack*, *disciplin* och *disciplinaritet*. En disciplin kan rymma många ämnen. Disciplinen definieras av en bestämd teoriansats, en specifik "teoretisk integrationsnivå", d.v.s. en uppsättning metoder och analytiska verktyg, ett "materiellt fält" (forskningsobjekten) och historiska betingelser. Ett interdisciplinärt samarbete innebär därför att man samordnar forskargruppens olika teoretiska och metodologiska praxis, medan man i en tvärfacklig (inter- eller multidisciplinär) samarbetsform kan gruppera sig kring ett gemensamt problemområde och ändå behålla respektive ämnes metodologi.³

Men begreppsdiskussionen är snårig. I *Tvärvetenskaplig kunskapsbildning* refererar sociologen Britta Jungen till Anders Granberg och Håkan Törnebohm. De definierar tvärvetenskap som "forsknings- eller undervisningssamarbete över de vetenskapliga disciplinernas gränser", där syftet med tvärvetenskapen är att leda till "sammansmältning av kunskap och utveckling av nya specialiteter eller discipliner".⁴ Detta motsvarar alltså Heckhausens/Kockas "Interdisciplinaritet". Motsvarigheten till den tvärfackliga ansatsen hos Heckhausen/Kocka blir för Granberg "mångvetenskap",

3. Heckhausen 1987: 129–133. Se även Kocka 1987: 8.

4. Jungen 1983:9.

d.v.s. där målet inte är teoretisk eller metodologisk integration men där samarbetet ändå belyser ett gemensamt problemfält.⁵

Vetenskapsteoretikern Göran Wallén utgår från att syftet med all tvärvetenskaplig forskning är att uppnå integrerad kunskap. Men kunskapsintegration, menar han, kräver en integration redan i forskningsprocessen, vilket i sin tur innebär att en rad svårigheter måste övervinnas i mötet mellan olika vetenskapliga paradigmer.⁶ Törnebohm beskriver förutsättningarna som att det måste finnas en *affinitet* mellan de vetenskapliga territorierna, undersökningsstrategierna och paradigmen för att det också skall uppstå en affinitet mellan de olika forskningssituationerna.⁷

Inom det tvärvetenskapliga arbetet talar Håkan Törnebohm om tre processuella varianter: penetration, integration och fusionsbildning. *Penetration* innebär att ett ämnes teorier och/eller metoder får "ett varaktigt och betydelsefullt inflytande på en annan vetenskap"⁸ – till exempel sociologins penetration av musikvetenskapen i Göteborg på 1970-talet. *Integration* innebär att det finns ett gemensamt mönster för flera vetenskaper och att det ur detta mönster utvecklas en ny integrativ teori och/eller metod eller eventuellt en ny vetenskap, som påverkar de tidigare disciplinerna.⁹ Exempel på det skulle kunna vara utvecklingen av kulturteori och kulturstudier eller Thomas Ziehes teoretiska betydelse för ungdomskulturforskningen, inte minst på musikområdet. *Fusion* innebär att flera forskningsfält sammanfogas till ett enda.¹⁰ Exempel på fusion kan vara mediaforskning och kvinnovetenskap.

När det gäller vetenskaplig fusionsbildning menar Jungen, att sammanfogningen av flera forskningsfält kan ske gradvis exempelvis genom att den växer ur ett mångvetenskapligt arbete. Hon menar, att det är viktigt att etablera begreppsapparaten i ingångskedet, men att det också handlar om att skapa klarare gränser kring det aktuella (nya) forskningsfältet, formulera tydligare mål för forskningen, medvetandegöra skillnader i vetenskapssyn och verklighetsbilder samt att integrera förklaringsmönster.¹¹ Ur detta kan så det nya forskningsfältet uppstå för att permanentas som forskargrupp, ny disciplin, akademisk institution eller centrumbildning. Formaliserade centrumbildningar som kan nämnas är t.ex. Centrum för tvärvetenskap eller Centrum för miljöteknik i Göteborg. Kanske uppstår så småningom även något motsvarande inom studier av ljudlandskapet, där möjligheter finns till sammansmältning av kunskaper

5. Ibid. Se även Wallén 1981: 19–28.

6. Wallén 1981:19f.

7. Törnebohm 1991: 33f, 71f.

8. Jungen 1983:26.

9. Se Jungen 1983:27.

10. Jungen 1983:32.

11. Ibid.

från musikvetenskap, akustik, audiologi, kulturteori, arkitektur, stadsbyggnad, landskapsplanering m.m. Ett annat exempel är Center for Urbanitet og Aestetik vid universitetet i Köpenhamn, där litteraturvetare, filmvetare, musikvetare, arkitekturteoretiker m.m. men också aktiva konstnärer inom olika fält samlas kring tematiska seminarier och publikationer som rör frågor kring stadens kultur. Permanensen kan också ta form genom en organisationsmodell – som vid Linköpings universitet, där den tematiska tanken har blivit etablerad och tvärvetenskapligheten permanentad både som process och som icketraditionellt forskningsfält.

Institutionen som process

I de teoretiska modeller som bland annat Törnebohm gör, tycks det som om tvärvetenskap utgår från möten mellan väl definierade discipliner med var för sig klara gränser. Det är som kemibokens bild av kombinerade atomkärnor alternativt, vad gäller integrationen, som ett paraply spänt över enskilda komponenter.¹² Sådana bilder byggs enligt mitt sätt att se det på ett delvis förlegat institutionsbegrepp, där disciplinen konceptuellt sammanfaller med den akademiska institutionen, som i sin tur betraktas som en avgränsad enhet i form av en *inrättning*.

På musikområdet har det här institutionskonceptet i Sverige förbindelser tillbaka till den gustavianska Akademien som just en officiell inrättning. Som Sten Dahlstedt visat, har det sedan gradvis skett en kunskapsmässig profilering av musikforskningen inom universiteten, från spridda arbeten inom estetiken i början av 1800-talet fram till musikvetenskapens etablering som akademisk institution i Uppsala omkring 1940.¹³ I sin granskning av musikforskningens historia i Sverige utgår Dahlstedt från fyra kriterier för institutionellt etablerad musikvetenskaplig forskning. I en förkortad beskrivning utgörs dessa av: 1) en verksamhet med egenvärde och betydelsefulla samhällsliga funktioner; 2) relativ självständighet i förhållande till andra samhällsliga institutioner och andra forskningsområden; 3) ett erkännande av och en anpassning till ämnets gränser från andra samhällsliga institutioner; 4) ett eller flera normsystem för den vetenskapliga forskningen i ämnet.¹⁴

Dahlstedts kriterier antyder den akademiska institutionen som ett regelverk, som är föränderligt men som samtidigt kan upprätthålla karaktären av inrättning genom universitetssystemets inneboende tröghet. Men han säger också, att det mesta som skrevs

12. På ett annat ställe skriver Törnebohm till och med att "affiniteter och polariteter i ett fält av temata kan leda till uppkomsten av temakomplex, ungefär som atomer på grund av reciproka affiniteter är i stånd att bilda molekyler" (Törnebohm 1975:3).

13. Se Dahlstedt 1986.

14. Dahlstedt 1986:10. Dahlstedt utgår i princip från vetenskapssociologen Joseph Ben-David, 1971, *The Scientist's Role in Society. A Comparative Study*.

om musik under 1800-talet publicerades i tidskrifter, d.v.s. utanför det akademiska regelverket.¹⁵ Inom själva kunskapsbildningen både inom och utanför universitetsramarna finns således en annan, rörligare innebörd av begreppet institution som process, urval, socialisation, ackulturation etc. med allt vad det innebär av uppfinningsrikedom, idéutbyten, maktkamp, större eller mindre olssoniska revolutioner och andra tänjningar av ämnesmässiga gränser. Litteratursociologen Peter Bürger säger beträffande konstinstitutionen exempelvis, att det i hög grad handlar om allmänna föreställningar (eller föreställningar inom vissa klasser/samhällsskikt) om konst samt dess sociala och materiella betingelser.¹⁶ Howard Becker fick i början av 1980-talet stort genomslag med sin bok *Art Worlds*, där han diskuterar de mekanismer som skapar olika delkulturer inom och kring konst. Konstsociologen George Dickie, som delvis föregår Beckers diskussion, poängterar frågan om makt i institutionaliseringen – både individers makt men också det inflytande som offentliga organisationer m.m. kan utöva.¹⁷

Det är inte något utmanande med dessa institutionaliserande processer i sig. Tvärsom är de en naturlig del i all mänsklig aktivitet. Det som utmanas är möjligen den akademiska hierarkin och stelbentheten, där bland annat tjänsteförhållanden, maktpositioner och mer formella relationer till andra discipliner bidrar till att slå en definierande ring runt ämnet. Men man kan också vända på resonemanget och hävda att universitetsstrukturens tröghet utgör en förutsättning för att inte förändringsprocesserna går överstyr och kunskapsbildningen flackas ut eller fragmenteras. Det är här som Gunnar Olssons resonemang om att ständigt befinna sig *mitt i* gränsen blir intressant. Det innebär en positionering av periferi och ämneskärna. Samtidigt, genom den tvärvetenskapliga processen, prövas kärnan både till innehåll och som centralpunkt.

Att befinna sig mitt i gränsen

Törnebohm påpekar, att de tvärvetenskapliga gränserna kan vara mer eller mindre skarpa. Ibland finns, vad han kallar en *allmänning* mellan två discipliner, d.v.s. ett oprövat område som har lika mycket släktskap med bägge omgivande discipliner. Dessa allmänningar, hävdar han, spelar en mycket stor roll som möjliga födelseplatser för nya discipliner. Frågor om samband mellan bild, rum, ljud och musik utgör en sådan allmänning.

En fråga som då uppstår är, hur tvärvetenskapligheten kan bedrivas som ensamarbete kontra gruppverksamhet. I mitt eget avhandlingsarbete kring *Musikens rum* –

15. Dahlstedt 1986:27.

16. Bürger 1979:175f.

17. Dickie 1974: 80.

metaforer, ritualer, institutioner, undersökte jag några olika typer av samband mellan musik och arkitektur. Dels handlade det om formanalogier – d.v.s. rumsliga eller arkitektoniska aspekter i musik och musikaliska dimensioner i arkitektur – dels om musiken i rummet, främst frågor kring konserteritualer och rummets ritualiserande betydelse samt rummets funktion som platsmarkering och symboliskt uttryck i den musikaliska institutionaliseringsprocessen. Arbetet bedrevs interdisciplinärt vid institutionen för Byggnadskonst (dåvarande Byggnadsplanering) på Arkitektur, Chalmers tekniska högskola, och Musikvetenskapliga institutionen i Göteborg. Det bottnade i ett antal års erfarenheter som praktiserande arkitekt och som lärare och forskare vid Musikvetenskapen. Som för många doktorander med lång yrkeserfarenhet hade avhandlingsarbetet karaktären av livsprojekt i bemärkelsen (milt självvironiskt betraktad) ”sammanfattning av hittillsvarande existens och avstamp för förändring”.

I mitt fall var det fråga om ett ensamprojekt, vilket ju gäller de flesta avhandlingar inom humaniora men som knappast är vanligt när det gäller tvärvetenskap. Det finns flera väsentliga skillnader gentemot den typ av interdisciplinaritet som Kocka, Törnebohm och Jungen beskriver.

I tvärvetenskapliga samarbetsprojekt kommer forskarna, som nämnts, i regel från olika discipliner och fokuserar intresset kring ett gemensamt problemområde. Det innebär enligt Törnebohm en successiv bestämning av förbindelse-länkarna mellan de ingående kunskapsfälten och en precisering av gränserna för de egna disciplinerna inom det gemensamma forskningsfältet.¹⁸ I grupparbetet finns således en fas där forskarna positionerar sig som enheter i förhållande till varandra och som metodologiska infallsvinklar i relation till problemet.

I ensamarbetet däremot är själva gränslandet den välbekanta hemvisten och undersökningen av dess rämärken blir på många vis en annan. Det kan handla om att man vrider och vänder på den metodologiska mångfalden för att pröva den på gränsområdet och på så vis belysa de interdisciplinära beröringspunkterna. Men det kan också innebära att man utforskar hur långt de respektive disciplinernas metoder kan penetrera varandras områden, d.v.s. en utforskning, från gränspositionen, av två kunskapsfält, där man frågar sig hur långt man kan nå med respektive metodik. Det kan till exempel handla om en konsertsituation: Att man med arkitektoniska verktyg kan förstå något om rummets riktningar, koncentrationspunkter och stämningsskapande medel är uppenbart, men kan dessa verktyg även berätta något om analogier till musikens struktur eller konsertprogrammets uppbyggnad? Kan musikanalys och musik-sociologiska ansatser å andra sidan ge väsentlig kunskap om situationens dramaturgi, om rummets visuella rytm och rörelse eller om besittningstagandet av lokalen?

18. Se Jungen 1983:12f.

Jungen/Törnebohm beskriver också tvärvetenskapens sammanjämkning av paradigm, där de ingående forskarna ofta får ägna mycket kraft åt diskussioner kring eventuellt motstridiga paradigmatiske verklighetsbilder och de svårigheter som detta innebär för inlevelsen i varandras perspektiv. Diskussionerna kan enligt Jungen också internaliseras så att individerna kommer att ifrågasätta det egna givna paradigmet.¹⁹ När ensamforskaren befinner sig i gränsområdet, är de skilda verklighetsbilderna redan integrerade i individen. Däremot kan paradigmatkonflikterna komma att utspelas gentemot omgivningen exempelvis i seminarie- och handledningssituationer. Vid flera tillfällen fick jag kritik av arkitekturforskarna för att texterna mest handlade om musik och av musikvetarna för att de (d.v.s. samma texter) alltför mycket kretsade kring arkitektur. Ganska naivt hade jag underskattat styrkan i respektive paradigm, deras inbyggda kanon av litteratur, självklara förgrundsfigurer och verk, deras referenssystem och perspektiv m.m. Det diplomatiska arbete som alltså görs mellan deltagarna inom den tvärvetenskapliga gruppen kom här att utspelas gentemot de olika vetenskapliga fälten. Dessa fält hade i övrigt inga etablerade kontakter med varandra och ämnesrepresentanterna hade därför inte, trots att de visade stor öppenhet i diskussionerna, samma anledning att låta sig påverkas av det främmande paradigmet som forskarna i en tvärvetenskapsgrupp.

I ambitionen att utforska gränssonen, belysa problemområdet från flera håll och skapa kontakt mellan flera discipliner kan både ensamforskaren och forskargruppen stöta på svårigheter vad gäller projektets avgränsning. I alla korskopplingar som syftar till gränsoverskridningar tenderar studien att uppnå bredd snarare än djup, och det finns en fara för vetenskaplig förflackning. En sträng fördjupning leder å andra sidan lätt till ämnesmässig isolering. Här finns en växelverkan som är en del av institutionsbildningen som sådan och som när det är som bäst befinner sig i en dynamisk balans.

En delaspekt av paradigmatföreningen utgör också problemet med de rent administrativa gränserna. Akademiska institutioner avgränsas vanligtvis efter disciplin och den tvärvetenskapliga problemorienteringen kan vare sig etiketteras som att tillhöra endera disciplinen eller både och. Meritering, forskningsansökningar och tjänstefrågor riskerar att hamna i vacuum eller splittring. Institutionaliseringsgränsen, problemområdet eller ”allmänningen” måste alltså ha etablerats så pass att den får bli en ny (eventuellt tvärvetenskaplig) akademisk inrättning.²⁰ Tvärvetenskapliga etiketter existerar inte förrän fusionen mellan de ingående ämnena har etablerats som ny disciplin. Det interdisciplinära ensamprojektet löper således risken att förbli i limbo.

Etableringen av nya forskningsfält är förstås lättare att åstadkomma genom någon form av gemensamt arbete än som ensamprojekt. Men ”enpersonsinstitutionen” kan

19. Jungen 1983:12f samt Törnebohm 1973:22f.

20. Även Wallén diskuterar dessa frågor, se Wallén 1981:108–120.

också ha styrka. Gunnar Eriksson skriver att det mest utmärkande för denna institutionstyp är deras begränsning i tid till den uppbärande personens verksamma år.”

Ur tidsaspektens synvinkel”, menar han,

”är enmansinstitutionen plötslig, dess kemiska reaktion på omvärlden har ett snabbt förlopp, och om reaktionen är stark blir dess verkningar spektakulära. [...] Denna snabbverkan har att göra med den enastående effektivitet som ligger i att den beslutande makten – för att låna ett uttryck från politiken – i enmansinstitutionen ligger i en och densammes händer och därmed bildar ett koncentrat som aldrig så väl sammanhållna men likväl flerbemannade sammanslutningar knappast någonsin kan uppvisa.”²¹

Ett exempel på detta är uppkomsten av Orgelcentrum, som bildats vid Göteborgs universitet, mycket på grund av Hans Davidssons energiska arbete, men också naturligtvis med starkt stöd från universitetsledningen och gehör från statsmakternas sida.

Kors och tvärs i musikvetenskapen

Framför allt inom naturvetenskaperna har antalet discipliner ökat starkt under senare år. Det har alltså skett en kraftig spaltning av tidigare fack. Spaltningen innebär en specialisering med gränsdragningar kring forskningsfältet som i värsta fall kan leda till isolering. Isoleringen föder i sin tur nya behov av tvärvetenskap, som breddar kunskapsbilden och etablerar nya korskopplingar, som kan leda till ny spaltning o.s.v. Forskningsarbetet inom de naturvetenskapliga institutionerna bedrivs vanligtvis i grupp, vilket ökar förutsättningarna för bildandet av tvärvetenskapliga arbetslag.

Inom humaniora tenderar de akademiska institutionsbildningarna att vara stabilare, samtidigt som forskningen ofta är mer individuell. Därmed tenderar de ämnesmässiga gränserna att bevaras och det finns en fara att den hierarkiska ordningen upprätthålls starkare inom en sådan struktur. Den enskilda forskaren kapslar in sig i sitt ämne och arbetar kanske under många år på sitt livsverk. Den mottagande ordningen accepterar oftast arbetet vänligt och uppskattande, men låter sig sällan störas. Gränserna förskjuts inte, maktstrukturerna bibehålls. I ett litet ämne med få tjänster som musikvetenskap finns risk för att revirbevakningen blir extra stark, både av dem som innehar akademiska positioner och av dem som försöker göra sig hörda i periferin. Risken för förstelning är, föreställer jag mig, större än inom naturvetenskaperna.

För att motverka en sådan förstelning är det viktigt, menar jag, att utveckla kontakterna mellan de musikvetenskapliga institutionerna i Norden. Det är också angeläget att stötta tvärinstitutionella arbetslag, att öka utbytet med andra discipliner och uppmuntra ett flitigt tassande i gränstrakterna. Jag talar exempelvis för vikten av att blåsa nytt liv (både elektroniskt och fysiskt) i det forum för ograduade forskare, som redan

21. Eriksson 1988:38f.

existerar som gemensam mötesplats för de fyra musikvetenskapliga institutionerna i landet, med ambulering värdskap och med koppling till musikhögskolorna. Kanske skulle vi också i högre grad än nu byta lärarkrafter och undervisningserfarenheter som ett led i utvecklingen av ämnet. Kanske kan bihandledare i högre grad utnyttjas från någon annan institution än examinatorns hemvist. Jag anser också att man bör bygga upp ett nätverk av mentorer för kvinnliga doktorander, med möjligheter till ventilering av metodologiska problem, identitetsfrågor, textkoncept o.s.v. Detta ger möjligheter till gränsoverskridningar och kontaktkonkningar på tvärs inom ämnet, men det är egentligen inte fråga om tvärvetenskap.

För att möta behovet av tolkning av de nya gestaltningsformer av musik som jag berörde tidigare, räcker det inte med inomvetenskapliga diskussioner. Idag växer många människor upp med en tvåspråkighet – i flera bemärkelser – med allt vad det innebär av tveksamhet inför givna traditioner och av förmåga till perspektivskiften, jämförelser, kombinationer m.m. Att vara flerkulturell är inte längre ett undantag utan snarare ett tidstecken. Här behövs inte bara nya hjälpvetenskaper utan verkliga interdisciplinära gränsoverskridningar. Ett exempel på ett sådant tvärkonstnärligt/-vetenskapligt projekt är samarbetet mellan Filmhögskolan och Musikhögskolan i Göteborg som startade 1995. En grupp blivande filmregissörer och -klippare får möta en grupp tonsättarelever i kursen *Musik och rörliga bilder*. Under skicklig ledning av Göran du Rées, Filmhögskolan, och Ole Lützow-Holm, Musikhögskolan, tycks eleverna på ett öppet och lyhört sätt successivt tillägna sig varandras paradig. De gemensamma delprojekten inom kursen verkar också leda till flera intressanta resultat. En grupp musikvetarstudenter på C-nivå följer arbetet med avsikten att studera just tillägnelseprocessen och analysera elevernas arbeten på olika stadier under kursens gång.

Den här kursen, menar jag, är ett bra exempel på tvärkonstnärlighet och tvärvetenskaplighet, dels för att det är disciplinöverskridande, dels för att det uppmanar typiska ensamjobbare att arbeta i grupp. Det är ett projekt som kan ge frukt både i form av fortsatta liknande kurser, fler arbetstillfällen för tonsättare, en institutionaliserad utbildning som är relevant för dagens kultursituation och i förlängningen också som förhöjda filmmusikaliska kvaliteter. Ett annat exempel är det *ljudråd* som instiftats på bland annat Musikaliska akademiens initiativ och som har till syfte att föra interdisciplinära diskussioner kring ljudmiljön och förhoppningsvis leda utvecklingen i positiv riktning. Ytterligare ansatser finns genom det nystartade *NU-Forum* i Göteborg som har intresset fokuserat på det offentliga rummet ur olika bemärkelser, och som förhoppningsvis kan utvecklas till något motsvarande Center for Urbanitet og Aestetik i Köpenhamn.

Det finns naturligtvis en risk att den nutida nomadiska kulturen, så som exempelvis Paul Virilio beskriver den i *Försvinnandets estetik*²², leder till förflackning av kunskap och brist på eftertanke. Ett antal centrubildningar och intressegrupperingar uppstår som tillfälligheter utan att det leder till någon egentlig forskningsmässig förnyelse. Men å andra sidan är det väl just det tillfälliga i gränsöverskridningarna som är universitetens uppgift att motverka – genom att fånga upp de kunskapsmässiga möjligheterna i samtiden och bidra med den egna akademiska traditionens kapacitet till teoribildning, granskning, analys och reflektion.

Litteratur:

- Becker, H. S. 1982: *Art Worlds*. Berkeley, University of California Press.
- Bürger, P. 1979: *Vermittlung-Rezeption-Funktion. Ästhetische theorie und Methodologie der Literaturwissenschaft*. Frankfurt am Main, Suhrkamp.
- Dahlstedt, S. 1986: *Fakta & förnuft. Svensk akademisk musikforskning 1909–1941* (diss.). Musikvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Dickie, G. 1974: *Art and the Aesthetics. An Institutional Analysis*. Ithaca and London, Cornell University Press.
- Dyrssen, C. 1995: *Musikens rum – metaforer, ritualer, institutioner. En kulturanalytisk studie av arkitektur i och omkring musik* (diss.). Arkitektur – Byggnadsplanering, Chalmers tekniska högskola. Göteborg, Bo Ejeby förlag.
- Eriksson, G. 1988: "Rudbeck och Linné – enmansinstitutioner" i *Kunskapens trädgårdar. Om institutioner och institutionaliseringar i vetenskapen och livet*. Uddevalla, Atlantis.
- Heckhausen, Heinz 1987: "Interdisziplinäre Forschung zwischen Intra-, Multi- und Chimären-Disziplinarität" i Kocka, J. (red.), *Interdisziplinarität. Praxis – Herausforderung – Ideologie*. Frankfurt am Main, Suhrkamp.
- Heckhausen, H. 1972: "Discipline and Interdisciplinarity" i *Interdisciplinarity. Problems of teaching and research in universities*. Center for Educational Research and Innovation, CER, OECD.
- Jungen, B. 1983: *Tvärvetenskaplig kunskapsbildning*, (diss.) Humanekologiska skrifter 1, Göteborgs universitet.
- Kocka, J. (red.) 1987: *Interdisziplinarität. Praxis – Herausforderung – Ideologie*. Frankfurt am Main, Suhrkamp.

- Olsson, G. 1988: "Ögat och pekfingret" i *Kunskapens trädgårdar. Om institutioner och institutionaliseringar i vetenskapen och livet*. Uddevalla, Atlantis.
- Törnebohm, H. 1991: *Situationer i forskningssektorn. Sök insikter genom att sträva efter översikter!* Rapport nr 168, Institutionen för Vetenskapsteori, Göteborgs universitet.
- Törnebohm, H. 1975: *Undersökande system, paradigm och tematiska diskussioner*. Rapport nr 76, Avdelningen för Vetenskapsteori, Göteborgs universitet.
- Törnebohm, H. 1973: *Kunskapsbildning inom syntetiserande studier*. Rapport nr 45, Avdelningen för vetenskapsteori, Göteborgs universitet.
- Wallén, G. 1981: *Tvärvetenskapliga problem i ett vetenskapsteoretiskt perspektiv*. Rapport nr 130, Institutionen för Vetenskapsteori, Göteborgs universitet.
- Virilio, P. 1996 (1989): *Försvinnandets estetik*. Göteborg, Bokförlaget Korpen.

Summary

During the last thirty years, musicological methods have diversified tremendously, incorporating knowledge from sociology, psychology, anthropology, feminism, cultural studies etc. Music today is largely experienced in combination with visual, scenographic and/or spatial effects – music videos, film, theatre, spectacular concerts, art and dance performances etc. The article discusses questions of interdisciplinarity, and from her own experience of a two-perspective work on musical space, the author argues for a development of interaesthetic analytical tools and strategies to meet with the expanding concept of music and musical reality.

22. Virilio 1996.